

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tribunal Poenitentiae Sev Libri Dvo Prior De Poenitente Ut Reo Posterior De Confessario Ut Judice

Stoz, Matthäus

Anno M.DC.LXXXIX.

Art. III. Aliquot aliæ Regulæ dirigendi Conscientiam generatim.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37144

runt. Hæc igitur pollutio, licet prævisa sit, culpâ vacat, si non sit intenta, & cum ratio seu intellectus sibi integrè constat, nulla de ea capiatur delectatio, neque ullus eidem præstetur consensus: ad ejus enim malitiam nihil refert; siue in somno, siue in vigilia, dum, ut modò dixi, præter intentionem, & citra consensum eveniat.

54. V. Ad peccatum mortale requiritur, plenus & perfectus consensus, vel ejus periculum, considerationi quoque plenè objectum, & consensu pleno admissum. Ad peccatum verò veniale sufficit imperfectus seu semiplenus consensus: qualis censetur adesse, cum quis constanter quidem, sed tamen tepidè ac negligenter in pravis moribus coercendis, aut malis suggestionibus repellendis se gerit: ut cum aliquantulum in ijs moratur, quasi auscultando, & aliquam sensûs delectationem obiter percipiendo.

55. VI. Primæ cogitationes, quæ homini incidunt de objecto malo ante omnem intellectûs advertentiam & voluntatis approbationem seu consensum, nullo modo possunt habere rationem peccati. Idem dicendum est de motibus appetitûs sensitivi, imaginationem consequentibus, & alioqui mortaliter pravis, v. g. libidinis, gravis iræ, vel odij &c. Hi enim motus, si rationis deliberationem præveniant, culpa omni vacant: si verò solùm plenam & perfectam considerationem præveniant, non autem semiplenam, habent culpam venialem, si tamen etiam aliquis voluntatis consensus accedat. Solent autem ij motus, seu voluntatis seu appetitûs sensitivi, qui suâ quasi celeritate hominis rationem ita præveniunt, ut eos cohibere

non sit in ejus potestate, vocari *primò primi*: illi verò, qui impediri quidem possunt, sed sub quadam tenui & imperfecta libertate (id quod accidit ob imperfectam & semiplenam cognitionem & tarditatem hominis ad singula percipienda) appellantur *secundò primi*: qui denique perfectè liberi sunt (id quod accidit, cum adest plenus voluntatis consensus) vocantur etiam *perfecti*, & si materia sit gravis, sunt peccata mortalia. Bonac. D. 2. de pecc. q. 2. p. 3. n. 1. & de matrim. q. 4. p. 7. à n. 2.

ARTICULUS III.

Aliquot alia Regula dirigendi Conscientiam generatim.

56. Regula I. ad peccatum cogitationis seu cordis communiter his fere gradibus ascenditur. I. suboritur cogitatio de objecto malo, seu illicito. II. sequitur in appetitu sensitivo delectatio. III. advertit intellectus aliquo modo ad malitiam & deliberat. IV. Præbet voluntas consensum, approbando scilicet & admittendo id, quod tanquam peccatum ab intellectu representatum est. V. Continuat delectatio appetitûs cum advertentia & consensu. Jam in tribus primis gradibus nulla adhuc reperitur ratio peccati: quartus autem facit peccatum; & quidem si advertentia fuerit plena, & malitia mortalis, consensusque itidem plenus, peccatum commissum erit mortale; si verò advertentia malitiæ mortalis fuerit semiplena, vel plena quidem, sed malitiæ tantùm venialis, erit peccatum veniale. Quintus denique gradus continuat peccatum & aggravat, non tamen facit novum.

57. II. Is non offendit, qui secundum Legislatoris mentem agit, etsi non agat secundum verba legis: sicut nec is, qui in benigniori sensu legem servat, etsi in duriore illam violet. Ratio prioris est; quia satisfacit voluntati Superioris. Ratio posterioris est, quia præcepta DEI & Ecclesiæ non sunt nobis imposita cum ea conditione, quæ tollunt omnem dulcedinem, & conscientiæ requiem. Tollerent autem, si teneremur illa sequi in rebus agendis cum dura seu nimis scrupulosa timidaque interpretatione. Unde *L. Nulla ff. de legibus*. dicitur: Nulla juris aut æquitatis benignitas patitur, ut, quæ salubriter pro utilitate hominum introducuntur, ea nos duriore interpretatione contra ipsorum commodum producimus ad severitatem. Hæc Reginald. *l. 13. n. 120.*

58. III. Nec DEUS saltem ordinariè, nec Ecclesia intendit suis præceptis obligare quemquam ad id, quod ipsi vix est possibile. Moraliter autem impossibile censetur, quod habet magnam difficultatem, aut sine notabili nostro incommodo, vel detrimento nequit impleri: cum Dominus *Matth. 11.* jugum suum suave dicat, & onus leve. Et sanè cum admoneamur, sentire de Domino in bonitate. *Sap. 1.* non est consentaneum, ut putemus, ipsum nobis imponere, præsertim sub pœna æternæ damnationis, quod non nisi cum maxima difficultate, aut gravi detrimento nostro præstare possumus. Reginald. *n. 121.*

59. IV. Nec DEUS, nec Ecclesia intendit suis præceptis quemquam ita obligare, ut ea implendo sit vel appareat fatuus; hoc est, præcepta tam di-

vina, quàm humana non obligant eo tempore & loco, quo illorum observatio faceret observantem ridiculum apud discretos & bonos viros, tollerétque urbanitatem & convictum seu conversationem honestam cum hominibus. Non enim foret hoc consentaneum bonitati & sapientiæ, tum DEI, tum Ecclesiæ. Reginald. *n. 122.* Cavendum tamen est, ne ex hac & præcedente regula ferentes judicium decipiamur, putando, impossibile esse, aut grave malum, quod tamen non est. Ad quod plurimum juvabit, si simus vacui ab inordinato affectu ad id, de quo judicium quaritur.

60. V. Inspirationibus divinis, ad consilia & perfectiora sequenda impellentibus, resistere, seu non obedire, non est peccatum, ne veniale quidem, per se loquendo. Unde frustra se fatigant, qui in numero talium inobedientiarum inquirendo laborant, ut eum ad Confessarium referant: & si nullam aliam materiam habeant, sunt incapaces absolutionis.

61. VI. Libertas formalis, illa scilicet, cum actus à suo principio ita procedit, ut positus omnibus ad agendum requisitis potuerit non procedere; vel cujus negotio potuit conjungi cum principio proximo adæquatè sumpto, convenit solis actibus voluntatis; quia hi soli ita à voluntate procedunt, ut etiam supposito actu primo proximo adæquato potuerint non procedere: ceterarum verò potentiarum actus non ita ab ipsidem procedunt, sed solum ex imperio voluntatis. Et ideo, si, quod fit, liberi vocentur, non habent id à propria & intrinseca libertate, sed extrinsecâ & alienâ, voluntatis imperantis eos actus: quæ proinde etiam vocari so-

let

let denominativa & imputativa. Ita habet communis sententia. Quapropter in actu exteriore v. g. largitione eleemosynarum, & interiore v. g. voluntate ipsa largiendi eleemosynam, est unica tantum bonitas suo modo indivisibilis. Sic etiam in actu exteriore v. g. occisionis, & actu interno v. g. voluntate occidendi est etiam tantum unica malitia, etiam suo modo indivisibilis. Suar. de act. hum. D. 10. s. 1. n. 8. & alij. Et hinc

62. VII. Actus internus & externus in genere moris non sunt plura peccata, aut duo bona opera, sed unum duntaxat. Suar. n. 9. Arriag. T. 3. D. 16. s. 2. n. 5. & alij: quia una actio externa non nisi ut determinata, & juxta moralem estimationem quasi informata ab interna spectat ad genus moris. Unde etiam non mirum est, quod judicentur unum quid moraliter. Hoc autem intellige de actu exteriore, qui dum fit, ita à sua potentia procedit, ut poterit non procedere, ita nimirum moderante voluntate suum imperium seu dominium, quod habet in reliquis potentias ab ipsa voluntate distinctas.

63. VIII. Etsi autem actus externus suo modo liber nihil habeat propriæ & intrinsecæ malitiæ; nihilominus tamen est de necessitate confessionis sacramentalis, ita ut nullo modo satisfaciatur, qui, postquam homicidium, fornicationem &c. perpetravit, solum dicit, se habuisse voluntatem occidendi, fornicandi &c. sed debeat clarè dicere, quod occiderit, fornicatus sit &c. hoc enim explicato satis intelligitur internus fornicandi &c. actus, seu prava voluntas fornicandi &c. Vanum autem videtur aliam hujus rei rationem querere, quam obligationem

confitendi & satisfaciendi ex sola Christi institutione ac voluntate nobis per Ecclesiam declarata pendere. Quare si Christus voluisset, ut nunquam ex obligatione confiteremur peccatum externum, sed solum ejus affectum seu propositum, confessio esset legitima; modò non deforet contritio, & propositum emendationis. Non ergo, quia externum opus superaddit interno malitiam, obligamur id in confessione exprimere; sed quia Christus voluit, ut exterius patratum flagitium Sacerdoti panderetur. Quod si ex affectu interno pravo, ob impedimentum aliquod superveniens, opus externum non prodeat, tum ex ipsa Christi institutione & virtute Veracitatis celandum est opus externum, sed solus internus affectus est exprimendus, ne in confessione mendacium committatur.

64. IX. Qui invincibiliter ignorat, actum internum non esse peccaminosum, excusatur à malitia; cum enim Conscientia sit proxima bonitatis, & malitiæ actuum humanorum Regula, nemo potest peccare, quamdiu Conscientia prudenter dicat, id, quod agit, non esse peccatum. Sanch. l. 1. Mor. c. 16. n. 17.

65. X. Peccatum omissionis opponitur præceptis affirmativis de re aliqua facienda, v. g. de audiendo Sacro &c. & ideo dicitur prætermisio actus præcepti. Et licet videatur sonare negationem actus, semper tamen conjungitur cum actu, qui cum impletione præcepti affirmativi sit impossibilis. Et potest ejusmodi actus ad omissionem actus habere se dupliciter. I. merè concomitanter. II. ut causa omissionis, qualis non tantum est omissionis propositum, sed etiam id, ex

cujus amore vel proposito aliquid omittitur; vi enim ejusmodi rei sequitur omis-
sio seu transgressio legis; quæ tamen ut ad
culpam imputari queat, necesse est, ut præ-
videatur secutura ex opere, quod cum le-
gis observatione consistere nequit.

66. XI. Opus, quod cum impletione
præcepti conjungi non potest, si sit causa
omissionis peccaminosæ, est peccatum.
Fill. *tr.* 21. c. 7. n. 266. Arriag. *D.* 45. f. 1.
subf. 3. n. 7. & *alij.* Ratio est, quia actio,
quæ est causa peccati, peccatum est: sed
actio, quæ est causa omittendi præ-
ceptum, est causa peccati. Dico autem
omissionis peccaminosæ: si enim cum
præcepto, quod omittitur, concurrat aliud
præceptum, quod vel verè majus est, vel
hic & nunc majus judicatur, tunc præ-
cepti, quod vel minus est, vel minus esse
videtur, obligatio cessat, & consequenter
sicut illius omisio non est peccaminosa,
ita neque actio illius causativa ullam ex ea
contrahit malitiam, cum nulli præcepto
adversetur. Quænam autem lex præva-
leat alteri, æstimandum est tum ex mate-
ria, tum ex virtutibus, quibus adjungitur.
Nam leges naturales, & negativæ præva-
lent positivis & affirmativis, divinæ huma-
nis &c. Hinc qui infirmo inseruit, & id-
circo die festo Sacrum omittit, excusatur
à peccato, quia præceptum custodiendi
infirmos in necessitate constitutos est natu-
rale: præceptum verò audiendæ Missæ
est humanum & Ecclesiasticum, illud au-
tem isto majus est.

67. Illud verò hic obiter adverten-
dum est, omissionem actûs præcepti non
esse malam, si causa illius non sit libera: si
enim actiones causantes omissionem præ-
cepti non sint liberæ, tunc omisio ne

indirectè quidem & in sua causa est libera,
& consequenter nec peccaminosa. Hinc
qui domi violentè detentus die festo Sa-
crum non audiret, excusaretur à peccato:
sicut & is, qui naturali somno correptus,
toto tempore, quo præceptum impleri
posset & deberet, dormiret.

68. XII. Opus impossibile cum præ-
cepto, si non est causa omissionis, sed
merè concomitanter se habet ad omisio-
nem, seu assumitur ex suppositione omis-
sionis jam aliunde existentis, nihil mali-
tiæ contrahit ex omissione, sed est, & ma-
net tale, quale est in se. Fill. n. 267. Ar-
riag. *subf.* 1. n. 2. Lugo *de pœn.* *D.* 16. f. 11.
n. 479. quia ab hujusmodi actionibus
omisio non pendet: etsi enim ea non ef-
ficerent, adhuc sequeretur omisio. Et sanè,
quod notat Bonac. *de peccat.* *D.* 2. q. 4.
p. 4. n. 15. tempore omissionis melius est
studere, vel orare, quàm esse otiosum:
imò fieri potest, ut, si præceptum obliget
tantum sub veniali, ejusmodi actus v. g.
studium eo tempore omissionis sit merito-
rium vitæ æternæ.

69. XIII. Actiones, quæ sunt causa
omissionis, sunt ejusdem malitiæ, cujus est
ipsa omisio. Fill. n. 270. Arriag. *subf.* 3.
n. 7. & *alij.* quia causa illa se habet ad
omissionem, sicut voluntas committendi
ad commissionem; voluntas autem com-
mittendi v. g. furtum, est ejusdem cum
furto speciei; ergo & causa omissionis
cum omissione. Hinc in confessione fa-
ctis est dicere ipsam omissionem v. g. Sa-
cri, tacito actu v. g. lusûs, cujus amore
omissum est sacrum. Excipiendæ autem
hic sunt actiones, quæ cum causent omis-
sionem, habent propriam malitiam ab
omissione prorsus independentem, hæc
enim

enim utique (specialiter erunt explicandæ. Et idcirco ille, qui ut fornicari, furari &c. possit, omittit Sacrum, non satisfacit dicendo, se Sacrum neglexisse, sed necessariò debet etiam furtum, fornicationem &c. explicare.

70. XIV. Malicia internæ omissionis tunc contrahitur, quando disertè formatur propositum rem præceptam omittend. Et ideo si quis statim ac concepit ejusmodi propositum, moreretur, haud dubiè damnaretur. Ratio est, quia omnis culpa propriè & formaliter consistit in interno voluntatis actu; ergo culpa internæ omissionis contrahitur tunc, quando quis habet voluntatem omissionis: sicut qui habet efficax propositum furandi, jam furti reus est, etsi furtum reipsa non sequatur.

71. XV. Peccatum omissionis externæ tunc primùm incipit, imò integrè tunc existit, quando quis voluntariè seu culpâ suâ dedit causam securitæ omissionis externæ, vel ejus proximo periculo se exposuit; etsi postea casu aliquo ommissio non sequatur: quia qui se sine justa causa exponit proximo peccandi periculo, peccat; & quidem in eodem genere, in quo est ipsùm peccatum; ut communis habet opinio: sed qui dat causam sufficientem peccati omissionis, exponit se periculo peccandi, id est, omittendi rem præceptam; ergo peccat, dum causam omissionis apponit.

72. XVI. Quin etiam tunc, quando post causam securitæ omissioni datam reipsa postea omittitur præceptum, contrahitur peccatum omissionis externæ; si quidem tunc observatio præcepti adhuc sit in plena voluntatis potestate. Fill. n.

272. Bonac. de peccat. D. 2. q. 4. p. 4. n. 5. quia tunc temporis ommissio ipsa est voluntaria, & impedi potest ac debet, cum ad sit usus rationis, & advertentia, & potestas impediendi; ergo si tunc temporis non impediatur, ad culpam imputatur. Et ideo, qui lusui incipit vacare cum prævisione omittendi sacrum præceptum, peccat non tantùm tunc, cum se illi periculo voluntariè exponit; sed etiam tunc, cum reipsa omittit sacrum; quia pono, in ejus potestate situm esse tunc abstinere à ludo, & adire templum: satis tamen est, si postea de sola omissione Sacri se accuset, nulla lusûs, cujus amore Sacrum omisit, facta mentione; censetur enim idem esse peccatum juxta dicta *suprà* n. 69.

73. XVII. Sed quid? si ommissio actûs præcepti detur tunc, cum actus ipse mandandus quidem esset executioni, non tamen ampliùs est in libera omittentis potestate, eo tempore præceptum implere? Sanch. l. 9. de Matrim. D. 45. n. 30. Paulus tr. 2. D. 1. p. 3. n. 6. & alii censent, eam omissionem ad culpam imputari. Sed contrarium tenendum est; nimirum ipsam actualem omissionem, quantumvis remotè traxerit originem à præcedente prava volitione, quam quis sui compos habuit, & causam dedit omissioni, non esse verè ac propriè peccatum, etiam denominatione extrinseca, derivatâ nimirum malitiâ in ipsam ex interna prava voluntate præcedente, si quidem eâ tempore, quo fit, non ampliùs sit in potestate hominis præceptum implere, atque adeo solùm esse effectum peccati seu actionis malæ, ex qua ea ommissio tanquam ex causa sequitur. Ita sentiunt Bonac. n. 6. Laym. l. 1. tr. 2. n. 5. Vasq. T. 1. in. 1. 2. D. 73. c. 9. n. 46.

n. 46. & D. 94. c. 2. § 3. Dian. p. 1. tr. 7. R. 64. & p. 3. tr. 4. R. 67. Lugo de pœnit. D. 16. f. 9. n. 440. Dicast. tr. 8. de pœnit. D. 9. d. 1. n. 19. Sancius in select. D. 20. n. 5. Suar. de relig. T. 2. tr. 4. l. 3. c. 7. Tamb. in Meth. confess. l. 2. c. 6. § 2. n. 6. & alii: quia ut aliquod opus sit verè ac propriè peccatum, etiam malitià extrinsecà, necessè est, ut, dum fit, sit propriè & actuliberum, & cum primùm caret libertate, non potest tunc non cessare esse peccatum: nam quæ opera tunc non agimus liberè, non ea nunc operamur nisi ex necessitate simpliciter, quæ repugnat libertati operis: ergo omisio non potest verè esse peccatum, si, dum est, non subditur dominio arbitrii, sed jam extra ejus potestatem ac jurisdictionem est.

74. Eodem modo discurrendum est de quolibet alio actu positivo, qui eo tempore contingit, quo à nobis ampliùs impediri non potest, & tamen causa voluntaria ad eum efficiendum est posita, v. g. vulneravit quis lethalter alterum, venenum mortiferum præbuit, aut consilium dedit tendens ad alterius necem & c. etsi enim ex his actio nibus mors sequatur, mors tamen ipsa ampliùs impediri nequit, & idcirco dum contingit, non est peccatum, sed tantùm effectus peccati. Bonac. n. 8. Suar. Fill. l. cc. Ex quibus breviter

75. Patet, eventus ex causa quidem libera secutos, sed eo tempore, quo ampliùs impediri non possunt, nec ampliùs pendent ab actu libero præsentis, non esse necessariò in confessione explicandos, quidquid aliqui obmurmurent. Laym. l. c. § tr. 3. c. 4. n. 4. Bonac. n. 8. Vasq. cit. D. 94. n. 16. Dian. l. c. Lugo n. 440. Sancius, Tamb. l. cc. & alii, quorum

sententiam probabilem reputat Sanch. l. a. Mor. c. 16. n. 46. prope finem, ut adeo mirum sit, Arriagam dicere, apud omnes certum esse, talem effectum in confessione exponendum esse, quidquid demum sit, an idem effectus peccatum sit dicendus, vel non. Ratio autem potest esse, quia in confessione omnia & sola peccata sunt exponenda; non verò effectus postea ex peccato secutus. Et ideo sufficit dicere: vulneravi lethalter alterum, porrenxi venenum lethale, dedi consilium efficax de patrandæ alterius nece & c. Nihilominus tamen aliquid Arriagæ dare possumus, nimirum expedire quoque, ejusmodi effectus consecutos explicare, tum ut meliùs & exactiùs intelligatur status peccatoris; tum ut perspiciatur, an incurrit censuram aliquam Ecclesiasticam, vel casum reservatum, vel onus restituendi, quæ subinde peccato præterito sub conditione talis effectus re ipsa secuti annexa sunt.

QUÆSTIO III.

De Regulis Conscientiæ directivis in particulari.

Inter species Conscientiæ præcipua est illa, quæ *Recta* vocatur, de qua non attinet multa dicere: pauca sunt, quæ de ea scire oportet.

ARTICULUS I.

Regula dirigendi Conscientiam rectam.

76. Nota, Conscientiam esse actum certum & evidentem intellectus, judican-